

inko

**informatiegevende en
kontak~~t~~leggende periodiek
van de fraters van utrecht**

42^e jaargang

nummer 1

maart 2019

VAN DE REDACTIETAFEL

Vol goede moed zijn we aan de 42ste jaargang begonnen en u heeft nu daarvan het eerste nummer in handen. We verwachten in deze begonnen jaargang de pennenvruchten van een nieuwe medewerker: wij hebben namelijk frater Adolf Cawa, oud Algemeen Secretaris, bereid gevonden om voor INKO Indonesische medebroeders voor het voerlicht te brengen als iemand een kloosterjubileum viert of een artikel bij andere gelegenheden. Wij zijn daar zeer verheugd over. Op die manier komen de verre medebroeders toch wat dichterbij.

Ook hebben we van Jeroen Kingmans een eerste column gekregen om te plaatsen. Ook hier zijn verwachtingen voor de naaste toekomst. Leuk, onze kok heeft niet alleen verstand van de pollepel hanteren, maar is ook zeer vaardig met de pen c.q. de computer!

Het is, zoals u gewend bent, weer een zeer gevarieerd nummer geworden. Allereerst stellen de leden van het nieuwe Bestuur van het Religieus Huis Nederland zich voor.

De Wonne in Almelo vaart nog wel bij de banden met het Groningse. Paul Steverink bericht hierover.

Naast de bezinnende bijdragen van Alfons Kroese, Paul Steverink en Ton Oostveen, kunt u een aangrijpend artikel lezen van Gerard de Wit, oud Aalmoezenier bij het gevangeniswezen. Onze huisgenote Mien Leistra MMZ gaf een interview aan het blad “Mens en Missie”, dat we met genoegen mochten overnemen.

Naast dit alles een vers van Theobaldus; een kleine hommage aan de 90-jarige Hilarius en de doorgegeven pen, die gehanteerd wordt door een zeer dankbare, gerevalideerde Pastor en tot slot een verslag van de presentatie van een zeer bijzonder boek met de titel: “De oorlogsdagboeken van frater Apollonius”.

Veel leesgenoegen, al of niet zittend in een lekker lentezonnetje!

Ons nieuwe bestuur van het

Religieus Huis Nederland – Fraters van Utrecht

Op 7 december 2018 trad het nieuwe Bestuur van het Religieus Huis Nederland aan, na de benoeming door het Algemeen Bestuur, op voordracht van de Nederlandse fraters. Voor drie jaar is de planning. Een periode die enigszins te overzien is.

Wij hebben als redactie van INKO gevraagd of zij hun eigen visie op hetgeen hen in de komende drie jaar te wachten staat enigszins te duiden in tien zinnen. Wij zijn blij met hun reacties. Dank jullie wel en alle goeds voor de begonnen bestuursperiode.

v.l.n.r.

Frater Wim Versteeg, bestuurslid

Frater Wilfried van der Poll, overste

Frater Hans Wennekes, plv. overste

Fr. Wilfried van der Poll,
(Overste van het Religieus Huis
Nederland).
Geboren 18 juli 1948 in Utrecht,
ingetreden 30 juli 1968.
Sinds 1982 in diverse
bestuursvormen van de fraters
van Utrecht. Achtereenvolgens:
Algemeen bestuur
Provinciaal Bestuur
Religieus Huis Nederland.

Na 37 jaar lid van een bestuur van de
Congregatie te zijn geweest, waarvan
meer dan 30 jaar als overste, wordt mij de vraag gesteld: *‘Wat
verwacht je van de komende driejarige periode van het pas
gekozen bestuur?’*

Onze huidige Algemeen Overste. Fr. M Venantius antwoordde
onlangs op een dergelijke vraag met de volgende woorden: *‘Ik
aanvaard deze opdracht als een vorm van loyaliteit aan de
Congregatie en uit hiermee mijn waardering voor de fraters die
mij het vertrouwen hebben gegeven.’*

Mooier zou ik het niet kunnen zeggen. Al met al is een taak binnen
een bestuur iets waardoor je met extra meer mogelijkheden er
kunt zijn voor je medebroeders. Zorgen dat in de situatie, waarin
wij als fratergemeenschap in Nederland nu zijn gekomen, iedereen
op een verantwoorde manier oud kan worden met aandacht voor
het religieus leven, aangepast aan de omstandigheden.

Daar wil ik aan werken in een goede samenwerking met de andere
bestuursleden en de medewerkers die het bestuur terzijde staan.
Want besturen doe je nooit alleen. Welke concrete beslissingen
er dan ook van het bestuur gevraagd gaan worden, de komende
drie jaar, het zal slechts samen met de bestuursleden en al de
medebroeders tot stand gebracht kunnen worden.

De Algemeen Overste, in het onlangs verschenen artikel, sloot met de volgende woorden: *'Ik hoop dat we als medebroeders wederzijds respect voor elkaar kunnen opbrengen. Alleen dan kunnen we de doelstelling van onze fratergemeenschap waarmaken.'* In onze steeds kleiner wordende Nederlandse gemeenschap zal van ons steeds meer gevraagd worden, dat we aandacht voor elkaar hebben. Laat dat onder ons dan ook het geval zijn. We weten ons daarbij, in onze Nederlandse situatie, in ieder geval geholpen door de medebewoners waarmee we het leven in het Fraterhuis St.-Jozef delen. Waarbij wij al degenen die vanuit hun professionaliteit of mantelzorg ons bijstaan zeker niet mogen vergeten.

Wilfried van der Poll

Tijdens mijn lange werkperiode in Kenia van ruim 30 jaar ben ik Nederland wat ontgroeid. In die tijd zijn er op kerkelijk, sociaal en cultureel gebied veel veranderingen opgetreden die voor een deel langs me heen gegaan zijn.

Nu ik bestuurslid geworden ben van het Religieus Huis Nederland en ook de taak gekregen heb als econoom komt er veel op me af waar ik niet zo mee vertrouwd ben.

In deze bestuursperiode zal er toch veel gedaan moeten worden om bestuurstaken af te stoten en om te zien naar een externe leiding van het Nederlandse deel van de Congregatie, omdat we daar zelf niet meer toe in staat zullen zijn. In 2020 zijn er nog 5 fraters onder de 80 jaar!

Omdat we de zorg en het onderhoud van het Fraterhuis St.-Jozef hebben overgedragen aan De Bilthuysen wil ik me bijzonder verdiepen in de materie die daar bij hoort.

Hoe we het ook bekijken, het St Jozefhuis is een religieus huis. Als bestuurslid wil ik meewerken om de religieuze sfeer te behouden en gestalte geven.

Ik wil me ook blijven inzetten om het werk van de Congregatie in Kenia voort te zetten. Door contact te houden met de fraters die er werken.

Hans Wennekes

Toen ik vijf jaar geleden in het bestuur gekozen werd, schrok ik een beetje toen ik mij realiseerde dat ik deze taak tot aan mijn tachtigste jaar zou mogen/moeten vervullen.

Inmiddels ben ik 80 en heb nog drie jaar zitting in het bestuur.

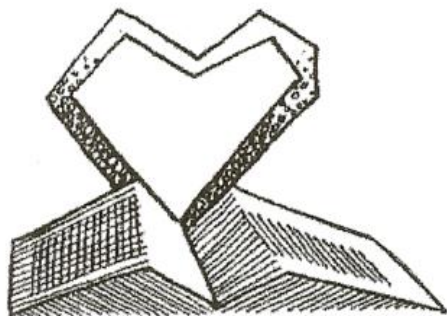
Dit overziende vind ik de opvolging door leken hoog op de agenda zou moeten staan evenals de bestemming van het Fraterhuis Sint Jozef. Het is immers niet haalbaar dat wij tot in lengte van dagen eigenaar kunnen

blijven van het Fraterhuis St.-Jozef.

Mijn grote wens is, en ik zal mij daarvoor inzetten, dat ons huis beschikbaar blijft voor een religieuze gemeenschap.

Moge het zo zijn dat de in de komende drie jaar bovengenoemde wensen gerealiseerd worden.

Wim Versteeg

Overweging bij de Constituties

“Geroepen om mens te zijn.

*Wij leven in deze wereld; wij maken deel uit van deze wereld;
wij dragen verantwoordelijkheid voor deze wereld.*

*Wij geloven dat God daar in werkzaam is en ons roept om
mens te zijn; om met onze mogelijkheden en beperktheden
ons te ontplooiën naar zijn beeld en gelijkenis”*

Constituties Hoofdstuk I, nr. 1.

Terugzien en vragen bij de laatste levensfase

In de hedendaagse cultuur wordt alles verwacht van individuele vrijheid en individuele verantwoordelijkheid voor je eigen leven, waarin niets zo heilig is als het zelf, mijn eigen ik.

In onze huidige samenleving en kerk - in - crisis is er voor **te** velen een zoeken dat veel te sterk cirkelt rond henzelf. Er is iets mis met onze oriëntatie. Ons leven draait om iemand anders.

Voor mij is ons leven, een gave, een geschenk, een gegeven leven. Ten diepste hoe je het wendt of keert anderen bepalen mee wat mijn leven is en wordt. Ieder worstelt uiteindelijk met de vraag: durf ik de uiteindelijke regie van mijn leven los te laten. Dat is voor mij dan ook de diepere betekenis van durven leven in geloften? Van leven in gemeenschap. Wie alleen op zoek is naar zichzelf,

houdt het hier niet lang uit. Ons leven draait rond iemand Anders. Hem willen we nabij zijn. Geloof in Hem is voluit leven.

Eens werd ik, maar ook wij, zoals wij samen-zijn, door Hem in beweging gebracht, op weg gezet. Aangesproken door Hem, door de Eeuwige. Ons schuchter antwoord was, soms wat overmoedig: “Hier ben ik, U hebt mij toch geroepen?”

Aanvankelijk hadden wij er geen woorden voor, soms hadden we het gevoel “er min of meer ingerold te zijn”. “Spreek Heer, uw dienaar luistert”. Het was een zoeken en tasten. Een groeiend besef van Gods liefde voor mij, van Gods liefde voor alle mensen. Lange tijd wist je niet precies welke weg je zou moeten gaan, welke leefwijze. Geleidelijk werd het je duidelijk: jouw leven de weg van Jezus Christus in de setting van de broeders van de Ongeschoeide Karmel. Ieder werd op zijn wijze geroepen en op weg gezet.

Aangesproken door Hem, schuchter aangevoeld als een uitdaging: Hij lokte jou uit je tent. Dit was niet alleen een uitdaging, maar ook in zekere zin alles omver halend. Onzekere toekomst. Het betekende ook een volgen van Maria, Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart, levend naast en met haar Zoon, niet begrijpend, maar in vertrouwen.

Zo ook: niet jij koos de Weg – al dacht je dat wel een tijdje. Maar de Weg koos jou.

“Hier ben ik, U hebt mij toch geroepen?”

Die Aanspraak, die roep in de stilte van het hart stelt ons soms voor vragen en beproeft ons. Brengt ons tot onze kern, haalt ons uit ons zelf.

Die Aanspraak, die Stem, spreekbuis van talloos velen, die ons ter verantwoording roepen ondanks alles te blijven vertrouwen

in Jezus. Die wezenlijke relatie met Christus aangaan! Leven met Christus als gezelschap!

Wat spreekt ons zo aan in Zijn leven? Jezus was niet strikt in de leer, maar Hij was wel trouw aan de Vader. Gods nabije liefde had voor hem altijd het laatste woord. Hij geloofde zo “rücksichtslos” in de liefde, dat Hijzelf onvoorwaardelijk leefde en iedere mens ook zo benaderde.

Die Aanspraak is weldadig, soms verlang je er hartstochtelijk naar, soms vlucht je van haar weg, maar hoe dan ook: zij is kostbaar. Een Uitnodiging van Hem tot vergeving, tot echtheid en nieuwe verbondenheid, tot rechtvaardigheid, tot vertrouwen en hoop.

Die Aanspraak op je trouw, Hem te willen volgen, heb je al een leven lang beloofd binnen de gemeenschap van je medebroeders. Al levend heb je gaandeweg hoe dan ook ontdekt: daar is mijn plaats.

Broederschap betekent leven in de stilte van je eigen kamer, in de stilte van je eigen hart, maar tegelijkertijd word je ook uitgenodigd uit jezelf te komen en je met hart en ziel in te zetten voor je opdracht. Door studie en zelfwerkzaamheid heb jij je bekwaamd in je levensontplooiing. Natuurlijk is er veel meer en anders te zeggen over jouw leven in deze gemeenschap, over wat je daarin aanspreekt en over wat je tegen staat.

De kern is in één woord gebleven:

een leven te leiden, waarin de Eeuwige werkelijk betrokken kan raken en je steeds meer voor Hem kunt openen. Je handen open en gevouwen.

een leven te leiden, waarin de samenleving met zijn uitdagingen je verlost de mouwen op te stropen, en je handen uit de mouwen te steken.

Moge die Aanspraak , die je eens getroffen heeft, wiens Naam Liefde is, de resterende dagen van het aardse leven je blijven aanspreken. Belangrijke vragen eisen dat er zorgvuldig mee omgegaan wordt. Vragen die hebben te maken met zingeving. In die vragen naar de laatste levensfase stellen wij de kwetsbaarheid van een mensenleven aan de orde. Het vraagt wijsheid en humor om daar met een positieve wijze mee om te gaan. Onze cultuur heeft het moeilijk met ervaringen van verlies, onmacht, angst en falen. Begrijpelijk, maar wie er een weg in vindt, kan vaak getuigen er “meer mens” door geworden te zijn.

Met psalm 71 kun je van harte mee bidden: “Verstoot mij niet nu ik oud word, nu ik oud ben, verlaat mij niet nu mijn kracht bezwijkt”.

Wij hebben een blijvend voorbeeld van een ontvankelijke levenshouding. Maria, zij, die met verve de leerschool van het vertrouwen heeft doorlopen.

*Voorhout 06-01 -2019
Drs. Alfons Kroese o.c.d.*

DE VERGETEN LES

Waar zal ik de woorden vinden
om te zeggen wat ik wil .
En herhaling te voorkomen
van de giframp: Tchernobyl.

Hoe is giftig damp te stoppen,
die op velden, steden valt?
Onbelemmerd en onstuitbaar.
Nergens houdt dit moorden halt.

Moet je bij de mens beginnen,
die zijn eigen weten stelt?
Uitzichtloos, onnuttig pogen.
Doorslaggevend blijft: het Geld !

Geld is drijfkracht, is de motor.
Niets is heilig voor het Geld!
Alles wordt kapot gemalen,
met genadeloos geweld.

Wat raakt heren economen,
dat de gifwolk moordend zwelt?
Als de rekeningen kloppen,
wordt het sterven niet geteld.

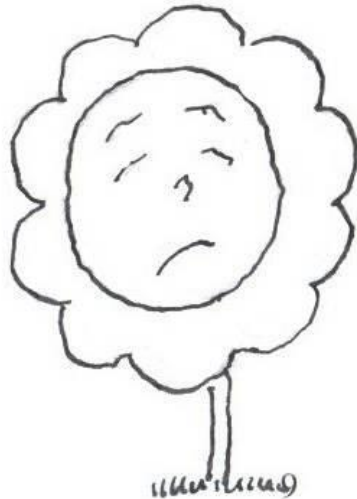
Multinationals, planologen.
Bazen van de industrie.
Dumpers van vergif en vuilnis,
zingt de doden-melodie!

Licht de hoeden, kijkt heel ernstig.
Doe je diep bewogen voor.
Wip de borrel achterover.
Ga daarna gewoon weer door.

Smak je smurrie, derrie, kledder,
ongehinderd, ongemoeid,
totdat alles is vergiftigd
en er straks geen bloem meer bloeit.

Geen seizoenen zal leven brengen.
Alles is kapot, verdord.
Zodat na de herfst, de winter,
tevergeefs het lente wordt.

Theobaldus Geraets

JHWH

Betekenis

JHWH is het voornaamste woord voor God in de Hebreeuwse Bijbel, het Oude of Eerste Testament. De vier lettercombinatie wordt Tetragram genoemd. Tetra is vier. Het zijn vier letters, vier medeklinkers, een geschreven woord, zonder medeklinkers, dat we kunnen spellen, maar niet kunnen uitspreken, het betekent: totale Stilte! Gaan we de letters uitspreken door er klinkers tussen te plaatsen, dan betekent dit de naam opvullen, en van betekenis verzadigen. Het begrip van eeuwigheid, zoals de Talmoed het uitlegt, wordt op die manier opgesloten binnen de grenzen van het woord,

Het Tetragram komt van het werkwoord “Zijn”, “Ik zal er zijn,” “Voor eeuwig” dat een diepe betekenis heeft en door Joodse leraren, rabbijnen, wordt uitgelegd en becommentarieerd in de Talmoed.

De Talmoed

Het is de mondelinge joodse leer die na het Oude Testament het belangrijkste boek binnen het jodendom is. Het bevat commentaren op het Oude Testament in de vorm van discussies in leerhuizen, zoals die ook nu gehouden worden. De Talmoed bestaat uit een serie boeken, die sinds 2 eeuwen na Christus schriftelijk vastgesteld zijn door rabbijnen.

De Talmoed en de tijd

De Talmoedleraren leren ons dat bepaalde combinaties van de vier medeklinkers JHWH de tegenwoordige tijd, de verleden tijd en de toekomstige tijd aangeven, namelijk:

h-v-h (hoveh, tegenwoordige tijd),

h-j-h (hajah, verleden tijd) en

j-h-h (jihi-eh, toekomstige tijd).

Deze drie tijden zijn samen de eeuwigheid. Als we zeggen:

In het Heden ligt het Verleden in het Nu wat Worden Zal dan hebben we het over de eeuwigheid, over JHWH. Het is daarom dat in kerkelijke vieringen JHWH de Eeuwige wordt genoemd, (maar ook de Ene, de Unieke,..... 99 namen!)

Drie dimensies van tijd

Het laat ons zien dat het nodig is heden, verleden en toekomst als het ware als gelijktijdig te beleven en tevens wijst het ons op de noodzaak een evenwicht te vinden tussen de drie dimensies van tijd, waarin het menselijk leven zich afspeelt. Op deze wijze doet het Tetragram in zijn dimensies van oneindigheid zijn intrede in de geschiedenis.

Het Tetragram is niet de naam van God, maar de opening naar de drie dimensies van de tijd. Zijn, dat is de tijd. We kunnen het Tetragram met ‘zijn’ vertalen, met ‘geweest zijn’ en met ‘zullen zijn’. Zo is het Tetragram dus in alle dimensies van de tijd en de geschiedenis gegrift.

Bron: De Tien Geboden. Marc-Alain Ouaknin (uitspraak: waknien)
Uitg.SkanDalon

Hedendaagse theologen over JHWH

- * Over Kees Waaijman mag je gerust zeggen: mysticus uit Nijmegen, hij noemt JHWH **Wezer**, wees er, er wezen, er zijn
- * Dominee Hendriks uit Zeeland: over JHWH: in plaats van God bestaat, statisch, God **Gebeurt**, dynamisch. Gebeuren is ook: geboren worden.....(met Kerstmis !)
- * Huub Oosterhuis: ”Een kerk die stáát, de Ekklesia die **gáát**”.
- * Na het Tweede Vaticaanse Concilie: Gods Volk Onderweg, pelgrimeert, is kerk in beweging. Niet starheid is een deugd, maar wendbaarheid. God is een **werkwoord**.

* Nu komt het: **De praktijk op het voetbalveld en het dagelijkse leven:**

Er zijn, op de juiste plek, op het juiste moment, met aandacht voor de mascotte Fieke en de scheidsrechter met tranen. En Virgil van Dijk bij Duitsland-Nederland: juiste locatie, centrale spits, op het nippertje: 2-2 !!

**De twee foto's brengen in beeld: er zijn voor de ander.
JHWH is relatie**

Foto 1

Fieke van Hal (7) krijgt het jack van profvoetballer Virgil van Dijk vóór de wedstrijd Nederland-Frankrijk op vrijdag 16 november.

“In de tunnel op weg naar het veld zag Virgil al dat ze het koud had. Hij vroeg of ze zijn jasje wilde, maar ze zei dat het niet nodig was.

Op het veld besloot hij toch zijn jasje om haar heen te doen. Heel erg lief” Fieke is zijn mascotte: gelukbrenger!

Foto 2

Scheidsrechter Ovidius Hatengan uit Roemenië wordt getroost door Virgil van Dijk.

De arbiter had in de rust van de wedstrijd Duitsland-Nederland op maandag 19 november gehoord dat zijn moeder was overleden. Van Dijk zag hem na de wedstrijd met tranen in de ogen en omarmde hem en wenste hem sterkte en zei dat hij goed had gefloten. 'Het was maar iets kleins wat ik kon zeggen.....', maar het gebeuren ging de hele wereld door...

Paul Steverink

ER IS MEER MYSTIEK DAN WE DENKEN

God is dichterbij dan de hartslag die ik in mijn keel voel

Mogelijk herinnert u zich het artikel dat frater Paul Steverink schrijft in het decembernummer van Inko 2017 over Mystiek: Een zeer lezenswaardig artikel met de titel: 'God geboren in de ziel'. In mijn gedachtewisseling met Paul hierover, vroeg hij mij als aanvulling een vervolg artikel te willen schrijven. Ik hoop dat deze bijdrage dit doet.

frater Ton Oostveen

Uit de marge

Paul schrijft in zijn artikel dat in de katholieke traditie mystiek vaak naar de marge geschoven is. Dit is helaas waar. Opvallend is echter wel dat in de eigentijdse spirituele stromingen de belangstelling voor mystiek toeneemt en als zodanig uit die marge komt. Dit sluit aan bij wat de Duitse theoloog Karl Rahner zegt: *“Het geloof van de toekomst zal een ervaringsgeloof zijn of het zal niet meer zijn.”*

Ervaringsgeloof sluit het openbaringsgeloof niet uit. Het is een logisch gevolg. Het openbaringsgeloof is gestoeld op de openbaringen en de leer en verwijst zelden naar de persoonlijke ervaring. Mensen zijn echter tot een zodanige hoogte van bewustzijn ontwikkeld dat zij op een andere manier tot geloven komen. Was voorheen geloven 'iets aannemen op gezag van anderen', (*openbaringsgeloof*) nu willen mensen het zelf ervaren. Eigenlijk is dit een winstpunt te noemen. Het doet mij denken aan het gesprek dat Jezus heeft met de Samaritaanse vrouw bij de put. Jezus zegt haar: *“Er komt een tijd dat er niet meer gebeden wordt in de tempel of op de berg, maar in Geest en in waarheid”*. Wanneer zij haar dorpingen roept en vertelt over haar ervaring met Jezus en wat Hij haar allemaal gezegd heeft, gaan ook zij naar de put. Na Jezus ontmoet en gehoord te hebben zeggen zij: *“Vrouw, niet om wat jij verteld hebt geloven we, maar omdat we het zelf ervaren hebben”*.

De mystieke weg

Waarom toch dat verlangen naar het spirituele?

Mensen zijn van nature religieus. In ieder van ons schuilt dat verlangen naar religie. Ik noem dit ons heimwee naar ‘Thuis’. Dit is dan ook wat religie beoogt. Reli-gare betekent immers ‘opnieuw verbinden’. Wat dient er opnieuw verbonden te worden? Het onnoembare dient weer met het noembare verbonden te worden. Is dit in vroeger tijden vooral door het openbaringsgeloof, in onze tijd lijkt het ervaringsgeloof de weg.

*

De mystieke weg leidt tot dit *ervaringsgeloof*. Het is dan ook niet verwonderlijk dat mensen die de kerk en hun geloof op een laag pitje gezet hebben en in aanraking komen met deze manier van verdieping en beleving weer tot geloven komen.

Ervaringsgeloof vraagt echter ook om onderhoud. Dat wil zeggen: Gebed, verdieping, meditatie en daadwerkelijke beleving door werken van liefde, barmhartigheid en dienstbaarheid. Daarnaast is de groep van medegelovigen om het vol te houden onontbeerlijk. Maar dat geldt in feite voor alles wat we ondernemen. Ook geloven doe je nooit alleen.

*

Geen weg terug

Het aanbod van spirituele boeken, cursussen en trainingen rond spiritualiteit en mystiek is nog nooit zo groot geweest als in onze tijd. Hieruit blijkt dat mensen wel degelijk op zoek zijn naar verdieping en zingeving. Verlangen naar persoonlijke ervaring speelt hier een belangrijke rol. En met spirituele ervaring bedoel ik dan niet de spanning van ‘glaasje draaien’ of een LSD-trip. Die geven hier geen antwoord. Nee, waar mensen naar verlangen is een heldere en klare boodschap met persoonlijke herkenning en ‘ervaring’. Dat is waar mensen op hopen.

*

“Wonderlijk genoeg blijkt mystiek het charisma van de spiritualiteit” zegt de mystiek kenner Carmeliet Hein Blommesteijn. De ervaring opgedaan in een kloosterweekend of een Yoga- of Meditatiecursus bieden een totaal andere geloofswereld. De stilte,

de afwezigheid van prikkels of slavernij van de sociale media die in zo'n weekend even aan banden gelegd zijn, blijken een openbaring. Boekjes als onder andere: 'Het leven eindigt nooit' van de Benedictijn Willigis Jäger of 'De kunst van het ouder worden' van de Benedictijn Anselm Grün, en 'Meer geluk dan grijsheid', van Ds. Jack Suurmond, nodigen uit tot meer.

Eenmaal aan deze weg begonnen is er eigenlijk geen weg terug. Mensen ervaren het als een nieuwe fase in hun leven. Het ene moment graag en het andere moment traag worden ze gevoelig voor deze nieuwe wereld. Uiteraard levert dit veranderingen op in je staan in die wereld en je kijken naar die wereld. Soms is het zelfs revolutionair en vernieuwend.

“Geloof leeft weer voor mij”, hoor ik iemand zeggen die opnieuw op weg gegaan is, of zoals een jongeman zegt: ***“Ik heb God weer gevonden”***.

Meer Mystiek dan we denken

Is het nodig dat er nu mystieke ervaringen, visioenen of stemmen verwacht worden? Nee! Daar dien je ook niet op uit te zijn, waar- schuwen de Mystici en begeleiders op de geestelijke weg. Er ontstaat veelal een doorbraak, waardoor mensen in een nieuwe fase terecht komen. Soms gebeurt dit vanuit een crisis, een ernstige ziekte, burn out of ingrijpende gebeurtenissen in iemands leven. Dan gaan mensen op zoek naar zin en zingeving, rust en geestelijke verdieping. ***“Wie ben ik ? Waar kom ik vandaan? Waar ga ik naar toe?”*** Deze ervaring weer vertalen naar je leven van alle dag vraagt oefening en vertrouwen.

*

Ook ontstaat er een nieuwe 'identiteit', de ontdekking van het Zelf, onze goddelijke oorsprong. Het ontbloten van het 'Ik' is daarin het logische gevolg. Het zijn stappen die gemaakt worden op het gaan van de weg. De geestelijke weg. Mensen horen over éénheid en eenheidservaringen, verlichtingservaringen, maar herkennen deze niet. Tot ze ontdekken dat er veel meer mystieke ervaringen in ons leven zijn dan we durven noemen. Eenheids-ervaringen of verlichtingservaringen komen immers vaker voor

dan wij denken. Ze ook als zodanig durven benoemen is een volgende stap. Ik wil u er enkele noemen.

Enkele voorbeelden

Jezus heeft een mystieke ervaring tijdens zijn Doop in de Jordaan. Hij hoort een stem en krijgt een opdracht. Daarna pakt Hij Zijn zending op en draagt Zijn boodschap uit. De uitwerking daarvan bemerken wij tot in onze tijd. De gedaanteverandering op de berg Tabor is ook een mystieke ervaring welke Jezus versterkt in Zijn opdracht. Dit gebeuren kun je een verlichtingservaring noemen.

*

De mystieke ervaring waardoor het leven van Franciscus van Assisi een beslissende wending neemt, voltrekt zich in de ontmoeting met de melaatse, een mens uit de onderste laag van de maatschappij. Deze doorbraak wordt een wonderlijke doorbraak, wanneer Franciscus in het gelaat van de melaatse Zijn Meester, de Christus, herkent.

*

Van een geheel andere aard en mogelijk meer herkenbaar zijn wat we noemen de ‘godservaringen’ of ‘eeuwigheidservaringen’.

Bisschop Tiny Muskes wordt in een radio interview gevraagd of hij wel eens een ‘Godservaring’ heeft gehad? ‘Ja’, antwoordt hij, ‘twee’. ‘Eén maal in Chartres, toen ik daar de kathedraal binnentrad. Een overweldigende en niet te beschrijven ervaring. Een ander moment is tijdens een bergwandeling, eenmaal aan de top. Een immense overweldiging en een ervaring als was alles één met alles’. De interviewer vraagt: ‘Twee, is dat niet een beetje weinig?’ Waarop bisschop Muskes antwoordt: *‘Ik had er aan één ook genoeg gehad’.*

Enkel voor geestelijken?

Zijn dit soort ervaringen enkel weggelegd voor geestelijken? Nee, in het geheel niet, ook niet-geestelijken ja zelfs ‘niet-gelovige’ mensen overkomt dit. Een mystieke ervaring wordt veelal gekenmerkt door een totale éénheid of tijdloosheid. Mensen noemen

het ook wel een kosmische ervaring. Binnen het gewone alledaagse leven kan een mystieke ervaring doorbreken.

*

Ik ken een beschrijving van iemand die een boek zit te lezen. Tijd, ruimte en werkelijkheid zijn verdwenen. Een moment van eeuwigheidservaring.

Hetzelfde gebeurt een jongeman die naar Bach zit te luisteren. Overweldigend. Een diep religieuze ervaring. Het heeft tijden geduurd voordat hij die muziek opnieuw durft te draaien. Van weer een ander is het verhaal dat zij getroffen is door een schilderij waarbij zij een 'bijzondere' ervaring heeft.

*

Er wordt een goddelijke snaar geraakt.

Weer anderen vermelden een 'eenheidservaring' tijdens een meditatie. Geen lichaam, geen tijd, geen ruimte wordt er ervaren. Enkel éénheid, alles in allen en een euforisch gevoel dat dagen duurt. God blijkt dichterbij dan de hartslag die ik in mijn keel voel, hoor ik een Bedoeïenen jongen zeggen.

*

Van een heel andere orde zijn ervaringen met engelen, gidsen, inwendige stemmen of het spreken in tongen. Zo vertrouwt een vrouw van middelbare leeftijd mij toe dat zij veertiendagen lang een rijzige gestalte naast zich heeft ervaren. De uitstraling is als van een manspersoon. Blond haar en hel blauwe ogen. Het geeft haar in die weken een veilig en beschut gevoel. Zij weet van zichzelf dat ze al langere tijd zoekende is en houvast zoekt in spiritualiteit en religie. De voortdurende aanwezigheid van deze 'engel' geeft haar het gevoel: 'Je bent op de goede weg'.

*

Ook kan het zijn dat tijdens stille meditaties mensen tot een totale eenheidservaring komen of zoals iemand mij vertelt van haar ervaring bij het gebruik van de mantra: 'Ik spreek mijn mantra woord 'Maran-Atha' (kom Heer Kom) uit, op een gegeven moment word ik emotioneel, ik krijg kippenvel, en toen veranderde de mantra in 'Ik Ben'. Vanaf dat moment gebruik ik nu de mantra 'Ik Ben'.

*

Een bevriend priester die regelmatig voorgaat in charismatische groepen, vertelt mij dat er na de Consecratie altijd in tongen gesproken wordt door de groep. Dit is wat we noemen de Glossolalie. De taal die dan gesproken wordt lijkt op het Aramees, de taal van Jezus, zo is zijn bevinding.

*

De apostel Paulus zegt het al: “De gaven van de Geest zijn velen, de een is genezend, de ander ziet visioenen, een derde spreekt in tongen”. Bekend is ook het gegeven dat wanneer wij ons in stilte toevertrouwen aan de Heilige Geest, voordat wij een besluit nemen, een tekst schrijven of een uitspraak doen, er na die stilte vaak wonderlijke ingevingen binnenkomen die we zelf nooit bedacht zouden hebben. Dit ons innerlijk toevertrouwen aan de heilige Geest of aan je diepste Zelf, je Engelbewaarder of Gids is in feite contact maken met de goddelijke energie, de Liefde-kracht die in ieder van ons woont.

*

Deze momenten van ‘Unitas Dei’, zijn in feite de momenten dat we ten diepste verbonden zijn met wat we vanuit onze traditie God noemen. In die zin is het waar, wat die Bedoeïenen jongen zei: ***‘Allah’, (God) is dichterbij dan de hartslag die ik hier in mijn keel voel***”.

Poorten

We noemen deze ervaringen ‘bijzonder’ omdat ze het alledaagse overstijgen. Het mooie is echter dat we hiermee raken aan de werkelijkheid waar wij uit voortkomen. Alle werkelijkheidservaringen kunnen poorten zijn waardoor de mystieke ervaring het leven binnenbreekt. Over deze ‘poorten’ zegt Martin Buber:

“Wanneer de volkomen Tegenkomst geschiedt, zijn de poorten verenigd tot de ene ingang in het Werkelijke Leven. En je weet niet meer door welke poort je binnen bent gegaan”

(Buber 1976, 55:11).

FRATER HILARIUS 90 JAAR

90 jaar worden is in onze fratergemeenschap een heel normaal verschijnsel aan het worden. Van de 24 Nederlandse medebroeders zijn er momenteel acht 90 jaar of ouder. Niet allen hebben zij in INKO gestaan, maar voor fr. Hilarius maken we graag een uitzondering. Waarom? Omdat hij alle jaargangen ons blad INKO heeft voorzien van toepasselijke en vaak geestige illustraties. Iets waarmee de redactie altijd gelukkig is geweest. We hebben daarom een hele kleine collage gemaakt van zijn tekenvruchten, zijnde een klein eerbewijs aan deze grote illustrator.

Hilarius, heel veel dank voor deze betrokkenheid en alle goeds voor de tijd die je nog in ons midden mag doorbrengen.

De redactie.

waar was 'k voor 'k werd geboren,
voor 'k werd bekleed
met dat wonderlijke lijf
gekregen van moeder aarde?
waar ligt de bron van al het leven
van mens, plant en dier?
'k mag er zijn, zo maar
uitgerust met gaven en talenten
gekregen om niet
tijd en ruimte om te groeien
om tot volwassenheid te komen
alles
ja alles
werd me toebedeeld
als een kostbaar geschenk
zo maar
zonder enige verdienste
hoera
'k leef!

FRATER

1. een rusteloos
beweeglijk vogeltje
van de vinkenfamilie
- *Carduelis flavirostris* -

2. een mannelijke
religieus
- Tilburg & Utrecht -
in Nederland
een afnemende
verschijning

$3 \times 3 = 9$

ieder zingt
zijn eigen lied

ieder mens
zingt een solo
zoals hij gestemd is
toch kan een duet
melodieuzer zijn
en rijker wordt het lied
nog harmonieuzer
als er een koor
aan te pas komt

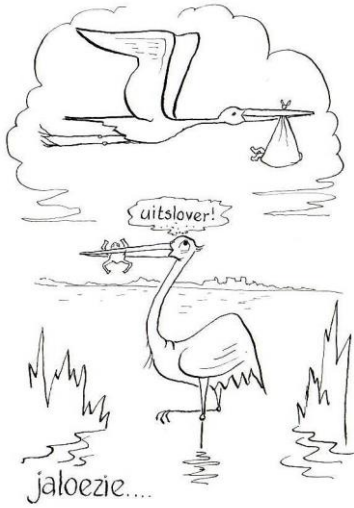
hoe rijk kunnen we
met elkander zijn

zondag
regendag

geef mij
dan maar
vrijdag

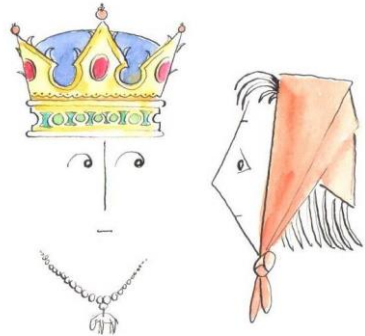

"Alle zegen
komt van boven"

ALS DE LIEFDE.....

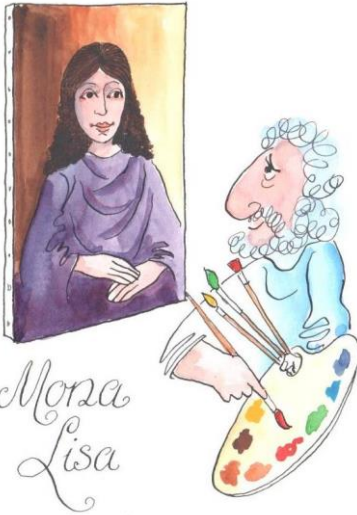
als de liefde de basis is
 waarop we elkaar ontmoeten
 dan doet 't er niet toe
 of de ander rijk of arm, oud of jong
 man of vrouw, vreemdeling of kennis is
 dat is vergankelijk
 tijdgebonden
 't doet er niet toe
 of de ander een kroon of een pet draagt
 een mijter of een hoofddoek
 het doet er niet toe
 of de ander wel of geen familie is
 of lid van een kerk of club
 of het nu een ster of staatshoofd is
 een bedelaar of misdadiger
 liefde maakt geen onderscheid
 liefde verenigt, maakt één
 leven in vrede
 in harmonie

't doet er niet toe

- MONA LISA -

een vervalsing!
ja, een echte vervalsing
geen valse vervalsing

ieder beeld
dat de mens zich schept
is een vervalsing
van de niet-te-vangen realiteit
- of het nu een schilderij
een sculptuur, muziek
toneel of literatuur is -
zelfs deze kaart
en tekst
is een ware vervalsing

een kunstgebit is een valsgebit
'och kan 'k niet zonder!

wat zei dat mannetje?

de pen doorgeven

Telefoon uit het Diak in Utrecht: "Mijnheer Bloem? Kunt u de 31ste december hier in het ziekenhuis zijn voor de knieoperatie?". Wel een beetje gekke dag, maar ook wel leuk dat dan meteen na de operatie iedereen begint te knallen: Een goed Nieuw jaar! Ik was bovendien blij verrast dat ik niet helemaal tot in het volgend jaar hoefde te wachten. "Ja" dus, en ik belde 't gauw rond naar familie en vrienden die in deze tijd als moeders van altijdurende bijstand meegeleefd en geholpen hebben.

Van de operatie zelf heb ik dank zij een ruggenprik en roesje niks gemerkt. Het was achter de rug voor ik er erg in had. Misschien is dat de reden dat ik daarna al gauw weer van alles wilde doen en dat anderen mij afremden en zeiden: "Weet je wel wat er gebeurd is met je knie", en "het is pas een paar weken geleden!".

De chirurg kwam persoonlijk vertellen dat de operatie goed verlopen was, dat ik nog wel flink pijn zou krijgen, niet moest schromen te klagen/vragen, en zoef.....naar de volgende. "Ja" schreef iemand, "chirurgen zijn gewoonlijk beter in snijden dan in praten". Maar het was ook Oud-Jaarsavond en ieder weet van personeelskrapte in (zieken)huizen. Alle begrip dus. Drie nachtjes heb ik daar gelogeed. In mijn rechterbeen - dat van de operatie - zat geen kracht of beweging. Ik moest mijn linkerbeen/voet onder de rechter schuiven om deze laatste op te tillen. "Zou dat weer helemaal goed komen?" Maar tegelijk liet de fysio mij voorzichtig op die rechtervoet staan en op eigen kracht met krukken en rollator naar de wc -en terug- gaan. Dat gaf de burger moed. En toen mocht ik naar het Fraterhuis Sint Jozef voor revalidatie. Bekend terrein voor mij! Het is bijna mijn achtertuin. Maar 't is meer dan alleen geografisch: Al in de vorige eeuw – onder overste Camillus - mocht ik drie dagen in de week 's middags bij de fraters mee-eten. Als man alleen, kreeg ik zo tenminste een volle maaltijd en een beetje structuur in mijn dagen. En in 2013 mocht ik na

een herseninfarct bij hen logeren om te revalideren. Af en toe ga ik ook bij hen voor in de Eucharistie.

Ik was er blij mee dat ze al vroeg toestemming gegeven hadden om daar te komen: na zo'n knieoperatie alleen thuis te komen zou een hoop (logistieke) problemen veroorzaken die nu magnifiek werden opgevangen door de gemeenschap van fraters en zusters (Medische Missiezusters). En door Leo de coördinator van het huis, de koks, de fysio, de verpleegkundige en huishoudelijke en vrijwillige krachten. Ja, ik werd in de revalidatiewatten gelegd. Ook door vriend(inn)en uit de parochies die aan alles dachten waar ik niet bij stilgestaan had. Dank je wel aan een ieder voor al deze lieve zorg, ...ik had me anders geen raad geweten, besef ik achteraf. Ja, achteraf, net als bij de operatie.

Revalidatie is een medisch begrip: je moet weer valide worden, op krachten komen. Ondersteund door de gemeenschap, de fysio, de verpleging en het bezorgde vragen van medebewoners: "Doe je niet te veel, mag je al zonder krukken, wil je niet te snel?" Zo'n periode is een soort springprocessie: twee stappen vooruit en een achteruit. En het gekke is: Je hebt de idee dat je niks doet, je zit in je stoel, zit aan tafel, zit in de kapel en toch geeft je been aan : het is teveel! Hoe doe je niks? Wat moet je doen om niks te doen? Wat is "il dolce far niente"?

Wonend in de gemeenschap van fraters en zusters heb ik ook aan de lijve ervaren dat revalideren meer dan een medische kwestie is. Het is een leerschool. De gemeenschap van fraters en zusters is anders dan het personeel in een ziekenhuis of verpleeghuis. Het werk, de actieve, missionaire kant van hun religieuze leven ligt achter hen en zij zijn daar om een goede oude dag te hebben en om elkaar zo'n goede oude dag aan te bieden, mogelijk te maken. Dat is vaak niet simpel. Niet voor degenen die de zin van hun leven steeds meer ontglipt maar ook voor hen die steeds weer dezelfde vragen moeten beantwoorden, die ogen-van-aandacht voor en achter moeten hebben en eindeloos geduld om ieder te laten voelen dat hij/zij bij deze gemeenschap hoort, broeder of zuster is. Ook op hoge leeftijd is dit klooster een revalidatieplek

om jezelf en anderen te revalideren, te ontdekken, te waarderen en niet te laten vallen.

Na een goede 6 weken bij de fraters moest ik beslissen. Of daar blijven en dan intreden, of terug naar huis aan de Korhoenlaan. Medisch gezien zit mijn revalidatie er grotendeels op. Ik kan, denk ik, voor mezelf in mijn eigen huis zorgen. Moet wel “rust” nemen. Hoe moest dat ook al weer? En ik hoop ook her en daar weer een bijdrage te kunnen leveren aan het pastoraat, de zielzorg, zoals we op de bijbelavonden zeggen.

Ik geloof dat de inkt opraakt. Dus: de volgende graag! Heel veel dank aan de bewoners van het fraterhuis St.-Jozef dat ik zolang kind aan huis bij en met jullie mocht zijn.

Henk Bloem.

TOCH HEB IK NOOIT EEN GEVANGENE BEVRIJD.....

In een viering in de kapel werd gesproken over Mattheüs 25:36 "ik was naakt, en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe."

Bij de koffie na afloop werd het ineens een concrete vraag: jij bent justitie-pastor geweest; wat zegt dat nou voor jou?

Het klopt: ik was in de 80er jaren aalmoezenier in de Bijlmerbajes in Amsterdam

en in de Koepel in Haarlem. En daarna Hoofd-aalmoezenier en Secretaris-Generaal van de Internationale Commissie ICCPPC. In elk internationaal congres stond die oproep centraal. Ja, ik heb heel veel gevangenen opgezocht. En dat was vaak spannend, en niet altijd gemakkelijk. Op de eerste dag van mijn aanstelling in Amsterdam kreeg ik van de directeur zelfs een waarschuwing: Blijf altijd op je hoede als je in een cel moet zijn: kies altijd letterlijk positie tussen de gedetineerde en de celdeur, anders ben je niet veilig..... Was dat nodig? Steeds kwam vooral vertrouwen je tegemoet. Ik heb zelfs heel veilig een keer anderhalf uur samen met een gedetineerde op cel gezeten. Per abuis, dat wel...

Justitiepastoraat: het blijft onder je vel zitten

Het is intussen meer dan 25 jaar geleden dat ik erin werkte. Eigenlijk nog langer, want de echte ervaringen in Nederland lagen tussen 1981 en 1987, en ook de ervaringen in het buitenland waren van vóór de eeuwwisseling. Er staat in mijn geheugen bovendien ruim 20 jaar parochiewerk tussenin, en in die tijd ben ik geen gedetineerde tegengekomen. Toch zit er ergens een zenuw. Als iemand die aanraakt komen de ervaringen vanzelf terug.....

Dit klopt in elk geval niet

Zo vaak zeggen we het: "vergeven en vergeten". Maar het is niet waar, het klopt niet: niemand kan vergeten wat hij heeft gedaan, of wat hij heeft meegemaakt. Want dader of slachtoffer: je kan niet vergeven, en evenmin vergeven worden, als je het gebeuren geen plek gegeven heeft in je eigen leven. Je weet wat je hebt gedaan, en de ander weet wat het teweeg heeft gebracht. Pas als je hebt aanvaard en erkend kun je proberen om om vergeving te vragen. En pas als ook het slachtoffer het litteken aan kan, kan die proberen om vergeving te schenken. En alleen dan kan voor beiden het leven doorgaan. Als je, als slachtoffer of als dader, het blijvende litteken in je lichaam en je ziel hebt aanvaard.

Een overvaller met gewetenswroeging

Hij had een overval gepleegd. Maar het ging mis toen hij probeerde weg te komen. Toen hij buiten kwam stond de politie al klaar. Hij kaapte een auto, maar tijdens de vlucht raakte hij een voorbijganger, die de klap niet overleefde.

In de gevangenis kwam de reactie los: hoe kon hij hiermee verder? Die vraag bleef hem vervolgen, maandenlang. Het was niet de angst voor de straf, die aan hem knaagde. Hij schreef een brief vol spijt. Ik heb hem overgebracht naar de familie. Die wisten er geen raad mee, maar ik kon hem vertellen dat ze de brief aanvaard hadden. Dat gaf rust, hij mocht nog leven.

Een mens in geloofsnoed

Hij geloofde in zijn karma, ondanks alles waarvan zij hem verdachten. Maar toen hij uit alle beperkingen kwam, hoorde hij dat intussen zijn zoon was verongelukt. Hij had niets voor hem kunnen doen ten afscheid. Zijn verdriet overweldigde hem, zijn karma verdween. Zijn leven was over, hij was overtuigd, dat alleen door te sterven zijn leven opnieuw zin zou kunnen krijgen. Hij vroeg om hulp, maar de psychiater had alleen pillen en een dwangbuis. Met zijn eigen bloed schreef hij een brief, die ik voor hem postte. Ik kon alleen maar luisteren, had geen antwoord. Ik deelde zijn pijn, en dat begreep hij.

De ontboezeming van een 18-jarige

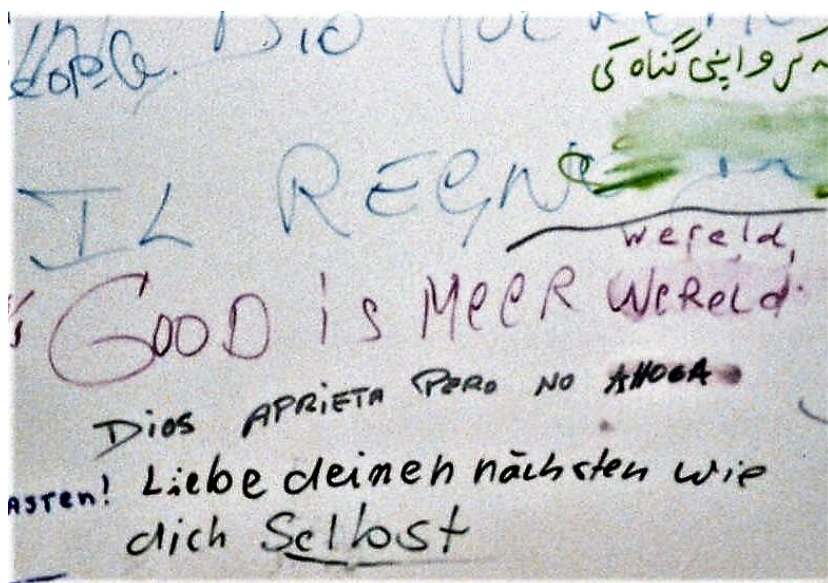
Het gebeurde in de Bijlmerbajes, jaren geleden. De voorganger had aan enkele jonge gedetineerden gevraagd om tijdens de kerkdienst het verhaal van Jezus' lijden mee voor te dragen. Die hadden dat gedaan, aarzelend en soms haperend. Totdat na afloop er even in kleine kring nagepraat werd over hoe zij het zelf gevonden hadden om hieraan mee te doen. Ineens zei een van hen: "ik had nooit van Hem gehoord, maar als ik Hem gekend had, had ik best zijn gabber hebben willen zijn. Ik ben alleen bang dat ik aan het eind ook zijn Judas zou zijn geworden....."

Bezinnen in de Bijlmerbajes

Het was eigenlijk een klein wonder. Bij de kerkdiensten in de Bijlmerbajes werden gedetineerden altijd begeleid door bewaking, de lange gangen door en zelfs in de kapel.

Maar op een dag deden we het anders: de kapel wat anders ingericht, er kwam een schrijfbord, en iedereen die wilde kon op eigen gelegenheid er naar toe gaan. Het werden boeiende gesprekken. Ouderen en jongeren raakten met elkaar in discussie over veel onderwerpen. Het schrijfbord kwam vol te staan met trefwoorden in allerlei talen, zelfs in het Arabisch, en in het midden stond het woord God. Het waren allerlei vragen, die soms ook duidelijk de diepte in gingen. Wat lang bij mij bleef

hangen, was de zin: “dios aprieta, pero no allora”, wat door een ander vertaald werd als: “God grijpt je bij de keel maar Hij laat je niet stikken”.

Jaren geen grassprietje gezien

Ze durfden me niet tegen te houden, daar in de gevangenis van Antananarivo. Ik kwam per slot als afgevaardigde van een NGO, en die hoorde bij de Verenigde Naties. En dus heb ik gefilmd waar niemand filmde, vanaf de buitenmuur van een betonnen binnenplaats, en in de krappe ruimtes waar tientallen mensen opgesloten zaten. De handigste jongens hadden vier bedden boven elkaar gebouwd, met een lap ervoor tegen de inktijk. Eentje toonde vol trots een marmot. Die had hij gevangen en hield hij bij zich in zijn slaapmat. Maar anderen sliepen op de grond, zonder mat, kriskras door elkaar heen, of sliepen staande, met hun eigen riemen aan een paal gebonden. En de ondermuren waren bruinzwart van kleur: van doodgeslagen kakkerlakken en andere insecten.

Kleuters in de vrouwengevangenis in Madagaskar

Het was een hele gewaarwording: samen met een zuster een vrouwengevangenis binnen te gaan in Antananarivo. Er is een soort binnenplaats, waar een stroompje water doorheen liep, en rondom kleine gebouwen. Overal hangt wasgoed, overal krioelen de kinderen rondom hun moeders of spelen in de modder. De moeders zitten gevangen, de kinderen weten niet beter of de wereld eindigt bij de muur. Aan het plafond hangen zakken, daarin zitten schaarse eigendommen. En toch wordt er gezongen en gelachen, al zou je liefst huilen. Zou hier het recht ooit zegevieren?

Communie brengen in dodencellen

Er was me gevraagd of ik de heilige mis wilde opdragen in de gevangenis in Lagos, Nigeria. Op het grote gevangenissterrein was een kapel gebouwd, en daarin zaten honderden gevangenen te wachten op mijn komst. Er werd alvast gezongen en muziek gemaakt, en ook van elders op het terrein echode de muziek mee.

Een grote neger met een superplie was mijn assistent. Het was haast een feest. Bij het communie uitreiken fluisterde hij mij toe of ik ook naar buiten wilde gaan, buiten de kapel. Daar waren ook mensen die meededen. Hij bracht mij eerst naar een ruimte waar een aantal zieke mensen op de grond lagen. In een hoek hing een gordijn; daarachter lag iemand te sterven. Ik gaf de Communie en de zegen en werd weer meegenomen, nu naar een aantal kooien met grote tralies. Je kon er niet rechtop in staan, maar ook daar zaten mensen op me te wachten. Zij waren het die trommelend op blikjes meegedaan hadden met de muziek in de kapel. Het waren ter dood veroordeelden, sommigen al jaren zo vastgezet. Ze gingen ter communie, op hun hurken. Mijn hart brak opnieuw, maar even later wachtte de directeur op ons met koffie en een koekje....

Het doopboek van de gevangenis in Pretoria

Het was een vreemde openbaring voor me, tijdens mijn bezoek aan Pretoria. De tijd van Apartheid was voorbij, maar de herinnering eraan was overal voelbaar. De aalmoezenier van de grootste gevangenis had zijn herinneringen ingeleverd bij de bisschop. Die liet me zijn doopboek zien. Bijna elke week stond daar een reeks namen in. Gevangenen die hij gedoopt had, meestal een tiental per keer. De verklaring was schokkend, bitter: het waren de gevangenen die op die dag opgehangen werden, dus doorgaans een tiental per dag. Het enige wat de aalmoezenier hen kon aanbieden was Gods belofte: “heden zult gij met mij zijn in het paradijs”..... en het waren nooit blanken!

Zeep als geschenk in de Dominicaanse Republiek

Na een bezoek aan de kardinaal van Santo Domingo zouden we doorrijden naar de gevangenis. Ik had aan de pastor wat geld gegeven voor de gevangenen, en spontaan gaf hij er een concrete bestemming aan: zeep! We kochten grote pakken sunlight, en iedere gevangene kreeg een stuk. Het enthousiasme was groot. Iedereen kon weer eens zowel zichzelf als zijn kleren wassen!

De honderdste ontdekking van dat jaar

Bij het Wereldcongres van het Katholiek Justitiepastoraat in Rome was ook een pastor uit Nigeria. De bisschop van Siena, die namens de Paus naar het congres was gekomen, hield een mooie preek over de kerk, die overal kon zijn als er maar een priester was. De pastor daagde de bisschop uit om naar Nigeria te komen; dan zou hij hem honderden kilometers het land in brengen, zodat hij overal de kerk kon zien bloeien, ook daar waar geen priesters waren.

Enkele jaren later ging ik bij deze pastor in Nigeria op bezoek. Hij had intussen een aantal priesters geïnspireerd om naast hun lokale werk ook gevangenissen in te gaan. Ze kwamen terug met onthutsende berichten: ze troffen er mensen die al jaren vastzaten zonder dat er ooit een aanklacht of berechting was geweest. Niemand wist dat ze er waren. Het aantal meldingen groeide. In september van dat jaar zond hij aan de bisschop het 100e verhaal van iemand die al meer dan 10 jaar in de gevangenis zat zonder dat iemand iets wist van zijn bestaan. De pastor ondernam actie, en de man werd meteen vrijgelaten. Maar hij had geen idee waar hij naartoe kon.....

Weet u nog meer? Ik wel, heel veel!

Gerard de Wit

ZUSTER LEISTRA

“Zij gaven mij de naam vreugde”

foto: “mens en missie”

Mien Leistra, geboren en getogen in Heerlen, sloot zich op haar drieënveertigste aan bij de Medische Missiezusters. Ze woonde en werkte onder andere in Uganda. Als zuster op missie voelde ze zich geaccepteerd door de Ugandese bevolking.

Tijdens het ziekbed en na het overlijden van haar moeder, ontwikkelde Mien Leistra een sterke relatie met God. Die wilde ze verder verdiepen als Medische Missiezuster. De zusters zijn internationaal werkzaam in de zorg en dat sprak Mien erg aan. “Mijn leven was veranderd. Anderen van mijn leeftijd kwamen terug van de missie, maar ik ging!”

Werken met vreugde

Na een jaar voorbereiding in Engeland, was het dan eindelijk zo ver. Ze kwam aan op het vliegveld in Uganda. “Ik was de enige Nederlandse. De Ugandezen gaven mij al snel de naam vreugde”. Hier willen ze niet weten hoe je heet, maar wie je bent en hoe je in het leven staat. Sommige zusters konden zich minder gelukkig prijzen met de naam die hen gegeven werd,” vertelt ze lachend. “Ik voelde mij meteen geaccepteerd.”

Zorg doe je samen

Zuster Leistra werkte met zusters vanuit allerlei verschillende culturen. “We waren er niet alleen voor de katholieken, maar voor iedereen,” vertelt ze. Door huisbezoeken leerde ze de bevolking en hun wensen al snel kennen. “We bepaalden vooraf niet wat er ging gebeuren. De zorg ontwikkelde zich écht in samenwerking met de bevolking.”

Zoeken naar een opening

“Als zusters gaven we liefde zonder te oordelen. Tegelijkertijd was het soms moeilijk om mensen op andere of gezondere gewoontes te wijzen. Je komt als buitenstaander aan de cultuur van de mensen. Dat vraagt om voorzichtig zoeken naar een opening.”

Hulp (onder)weg

In de jaren dat ze in Uganda werkte, zag zuster Leistra meerdere ontwikkelingshulporganisaties komen en gaan. De ideeën die zij meebrachten werden gewaardeerd, maar de meeste organisaties bleven niet lang genoeg. “Cultuurverandering vraagt om veel geduld, niet om een vijfjarenplan.”

Vertrek zonder afscheid

Vanuit Uganda vertrok zuster Leistra naar Kenia, waar ze nog enkele jaren werkte. Om gezondheidsredenen keerde ze na ruim 22 jaar dienst in Afrika voorgoed terug naar Nederland. “Ik heb geen afscheid genomen, mijn verbondenheid met de mensen daar

blijft bestaan,” zegt zuster Leistra vastbesloten. Bij terugkeer bleek de tijd in Nederland niet te hebben stilgestaan. “Ik moest echt wennen aan mijn eigen land,” glimlachte ze.

Naasteliefde

Als Medische Missiezuster vond zuster Leistra haar roeping. Aan jongeren wil ze meegeven: “Onderzoek goed wat je beweegt. Blijf jezelf afvragen hoe je in het leven staat. Wil je aan ontwikkelingshulp bijdragen? Doe dat dan niet om het avontuur. Aandacht en respect voor anderen staat altijd voorop. God vind je in je naasten.”

Britt Veldhuis

Met toestemming overgenomen van “Mens en Missie”

Britt Veldhuis studeert Sociale Psychologie en Conflict Studies aan de Universiteit Utrecht. Ze liep stage bij Mensen met een Missie en hielp bij het opzetten van programma's en kleinschalig onderzoek naar vredesopbouw, geweld tegen vrouwen en mensenhandel. “Ik leerde hoe belangrijk het is om de lokale bevolking de mogelijkheden te geven om zelf aan hun problematiek te werken.”

HOOP VOOR DAK- EN THUISLOZEN IN DE WONNE VAN ALMELO

Verrassing op zondag 27 januari 2019

In de liturgie van deze zondag in de Pepergasthuiskerk van Groningen zie ik tot mijn verrassing een verhaal over de Wonne in Almelo waar onder meer frater Berno in de kerngroep zit en mede de vieringen voorbereid. De Wonnegemeenschap viert dat één van de vrijwilligsters bijna 30 jaar het Wonneleven heeft gedeeld. Berno zit in het midden bij deze viering.

De drie verhalen die volgen houden verband met elkaar.

1 Allereerst volgt de tekst over de Wonne in de zondagliturgie van de Peper, namelijk dat de collecte bestemd is voor Woongemeenschap de Wonne in Almelo.

2 Tijdens de viering op dezelfde zondag houdt pastor Annemarie van der Vegt, pastor van dak- en thuislozen van de Open Hof in Groningen, een overweging. Zij vergelijkt het leven van dak- en thuislozen met het nomadisch leven van Abraham in zijn tijd.

3 In het tijdschrift van de Wonne schrijft Berno een boeiend verhaal over het dagelijkse leven in de Wonne: EEN GEMELEERD GEZELSHAP

COLLECTE VOOR WOONGEMEENSCHAP DE WONNE IN ALMELO

De collecte van vandaag is bestemd voor Woongemeenschap De Wonne in Almelo, waar twee oud-pepergangers, Berno Spekschate en Heileen Holman, deel uitmaken van de kerngroep. Deze oecumenische woongemeenschap heeft als doel tijdelijk onderdak en hulp te bieden aan mensen in knelsituaties. Vaak gaat het om mensen met psychische, sociale en/of financiële problemen.

Vaste en tijdelijke huisgenoten wonen hier samen onder hetzelfde dak en delen in alle eenvoud 'geld en goed'. Intern worden de tijdelijke huisgenoten begeleid door kerngroepsleden, extern door de reguliere hulpverlening. Dat laatste is ook voorwaarde om in De Wonne te mogen wonen. Het streven is dat deze met de tijdelijke huisgenoot de onderliggende problemen aanpakt en hem of haar helpt om het leven weer op de rails te krijgen. Want uiteindelijk doel blijft dat de tijdelijke huisgenoot weer zelfstandige of begeleide huisvesting heeft, eventuele schuldaflossing is geregeld en hij of zij met een open mind naar de toekomst durft te kijken. De meeste tijdelijke huisgenoten hebben een smalle beurs en meer dan eens doen onverwachtse kosten een (te) fikse aanslag op hun beperkte budget. Daarnaast wonen er enkele asielzoekers in deze woongemeenschap, zij hebben zelf geen enkele bron van inkomsten. De collecte is vandaag ten behoeve van de ondersteuning van deze mensen.

Uw bijdrage kunt u ook storten op rekening.nr NL25INGB0003291265 t.n.v. Woongemeenschap De Wonne Almelo. Voor verdere info zie www.dewonnealmelo.nl

Opbrengst collecte zondag 27 januari 2019: €427,90.

OVERWEGING OVER NOMADISCH LEVEN

Pastor Annemarie van der Vegt is pastor van dak- en thuislozen van Open Hof in Groningen. Voor zij deze taak op zich neemt, is zij coördinatrice geweest van het centrum voor zingeving en spirituele groei van stichting de Poort, Moesstraat 20.

In de Open Hof is er voor daklozen in de morgen en avond gratis koffie, thee, brood, soep en ook kleding. Op zondagavond leidt Annemarie een viering voor daklozen. Zij publiceerde een boeiend boek met als titel: VERHALEN VAN DE STRAAT en hun tien geboden, verteld door daklozen in navolging van de verhalen over de Tien Geboden in dagblad Trouw

Frater Theo te Bogt (†) is jarenlang vrijwilliger van de Open Hof geweest, bij voorkeur op zondagavonden als andere vrijwilligers liever vrij zijn. Ook kookte hij voor vrijwilligers bij hun bijeenkomsten.

Pastor Annemarie vergelijkt daklozen met nomaden uit de tijd van Abraham. Zij vertelt: "In mijn functie als daklozen-pastor zie ik veel mensen wegtrekken van huis en haard, gedwongen, omdat ze uit hun huis gezet zijn, maar ook uit eigen keuze, omdat bijvoorbeeld een relatie is verbroken en zij op zoek zijn naar een nieuw begin.

Losgemaakt van een vaste eigen plek, zie ik ze zwervend van opvangplek naar opvangplek. Ik hoor van verdriet, wanhoop, woede.

Ze hebben geen zekerheden, om op terug te vallen, noch enige veiligheid om naar terug te keren, en ze zijn afhankelijk van complexe en vaak ook nog tegenstrijdige regelgeving. Niets meer lijken ze zelf nog in de hand te hebben want alles gaat via protocollen die alleen door hulpverleners kunnen worden aan- of uitgezet. Dus ook de eigen regie raken zij kwijt. Maar daar bovenop komt het moreel appél dat zij toch vooral zelfredzaam

moeten zijn, en even zo vaak het oordeel: *“ze zullen het er wel zelf naar gemaakt hebben!”*....zo voelen zij zich eerder door God verlaten dan gezegend. Zo zou je denken.

Voor mensen die wonen op één plek, die wonen in een stenen huis, waarvan we hopen dat het stevig en onbeweeglijk is (denk aan de aardbevingen in Groningen!), is die oproep om zomaar weg te trekken een vrijwel onbegrijpelijke stap. Als we ons dat voorstellen, als je alles bent kwijtgeraakt, dan kan het toch niet anders dan dat je dan trillend van woede en wanhopig van verdriet jezelf op de mestvaalt voelt zitten.

Wie de ervaring van diepe crisis kent, heeft de ervaring opgedaan dat het hele bestaan op losse schroeven is komen te staan. De dakloze, die niets heeft, geen huis, geen geld, geen werk, geen netwerk, hij heeft niets van wat wij allemaal op concreet niveau van belang achten. En toch is hij vaak optimistisch want **hij heeft immers zichzelf!** En dat is indrukwekkend. Maar er is altijd tegelijk sprake van levens-omverwerpende gebeurtenissen of situaties. Verlies doet pijn. Soms zien mensen een crisis al van verte aankomen. Ik ben nog niemand tegengekomen die daarvoor niet als de dood is. Bij zo'n crisis past het beeld van de storm, een Bijbels beeld. Storm is alles verwoestend. De storm slaat alles uit handen, de storm trekt, sleurt je mee, haalt je uit je evenwicht, beneemt je de adem, ontnemt je het zicht op toekomst. Storm slaat je los van wie je lief zijn.

Ik moet denken aan de vrouwen of mannen die in een verstikkend huis wonen van onderdrukking, waarvan de hele wereld erom heen zegt: ga toch weg, want dit is niet goed voor je. En vaak ook: ik was al lang weggeweest, maar zo'n situatie blijft nog jaren bestaan. In de tussentijd verliezen de omstanders hun geduld, nemen afstand, waardoor degene die geslagen wordt in een steeds groter isolement geraakt. En dan volgt het besluit: wegtrekken! Wat er voor in de plaats komt is volstrekt onvoorspelbaar. En men voorvoelt: als ik eruit stap, dan stap ik in de storm. Doodeng. Want die storm is ook voor de omstanders een beangstigende situatie.

Het is nodig dat wij elkaar verhalen vertellen. Zeker wanneer er sprake is van storm in een leven. Die verhalen hebben allerlei vormen, als muziek, theater, als we schilderen, schrijven en dichten of foto's maken. En iedereen kent vormen van storm. We doen dit om elkaar een riem onder het hart te steken. Het mag nog zo hard stormen, *in* de storm, in het hart van de storm is een stilteplek. Uit die plek klinkt een Stem die je telkens weer vertelt waarheen te gaan. Poets de crisis niet weg, maar ergens in die crisis spreekt de Stem, dwars door alle verlies en verlatenheid heen, want desondanks alles **heeft een dakloze immers zichzelf.**"

Tot zover pastor Annemarie van der Vegt.

EEN GEMÊLEERD GEZELSCHAP!

Het kan gebeuren dat, als er bij de Wonne aangebeld wordt, niemand open doet omdat de bel niet gehoord is. Dat kan, omdat onze bel-installatie nog uit zeer oude tijden stamt. Het kan ook dat de bel wel gehoord is, en ieder dacht dat een ander wel zou open doen. Wat ook kan gebeuren: er hollen er twee naar de voordeur. Dat is dan sneu voor wie net te laat komt.

Als er wel open gedaan wordt, kan het zijn dat degene die de deur opent zich voorstelt en zegt:

‘ik ben hier vrijwillig(st)er’. Het kan ook dat gezegd wordt: ‘Ik woon hier tijdelijk’, of ‘ik ben kerngroepslid’, of ‘ik heb hier gewoond en...’.

Voor een buitenstander kan het moeilijk zijn er wijs uit te worden: want wie is wat? Maar alles went, ook in de Wonne.

Allen hebben iets met de Wonne, en vinden het belangrijk of gewoon leuk, om als vrijwilliger daar vorm aan te geven. De een komt af en toe een kop koffie halen: omdat hij hier een tijdje gewoond heeft, weet hij nog precies hoe laat de koffie vers is. Een ander heeft een taak op zich genomen om de Wonne te ondersteunen: een klus in de tuin, een huishoudelijk karweitje, iemand helpt een ander met de Nederlandse taal. Er is een computertehnicus. Iemand helpt bij de boekhouding. Anderen helpen bij het eetproject op maandagavond, of koken een keer. Als er verhuisd moet worden, zijn er altijd wel mensen die klaar staan om te helpen.

Voor ontspanning, uitwisseling en nadere kennismaking met elkaar is er de ‘Open Avond’: elke laatste vrijdag van de maand een soort instuif: wie wil en kan is welkom. Er is ruimte voor kletsen, een spelletje. Erg populair is de sjoelbak! Men kan darten, kaarten, puzzelen, of muziek maken. Soms is er een film, of een activiteit als bingo. Wie er woonde kan er misschien iemand tegenkomen die er toen ook woonde. Op zo’n vrijdagavond is er geen onderscheid tussen de aanwezigen.

Zo is en blijft de Wonne een gemêleerd gezelschap, waar toch altijd wel de deur geopend wordt voor wie binnen wil.

Berno.

Paul Steverink

PRESENTATIE VAN EEN BIJZONDER BOEK

Vrijdagmiddag 8 maart kwamen zo'n dertig door de schrijver uitgenodigden en een kleine twintig fraters en medebewoners van het fraterhuis naar De Oude Refter om de presentatie van een boek mee te maken. Een zeer gemêleerd gezelschap. Gaat het dan om een beroemde of bekende schrijver of is het zo'n bijzonder boek? Ja, dat laatste is het geval.

De titel van het boek: *'De oorlogsdagboeken van frater Apollonius'*. Deze frater Apollonius heeft schriften vol geschreven over zijn belevenissen in het laatste deel van de W.O.II in de fratergemeenschap van de Harskamp bij Oosterbeek. Begonnen bij de slag om Arnhem en eindigend met de bevrijding.

Kort daarna is hij uitgetreden en is als Arie van Tongeren zijn leven gaan voortzetten in het onderwijs. Hij is getrouwd en heeft een gezin gesticht. Zijn jongste zoon, Geert van Tongeren, kreeg een doos in handen en daarin bleken kostbare dagboeken te zitten, opgetekend door zijn vader. Geert heeft aan de hand van die dagboeken een goed leesbaar en boeiend geheel gemaakt.

In mijn woord van welkom heb ik over Geert het volgende gezegd: *“Ik heb groot respect voor Geert, dat hij de moed had en vooral ook doorgezet heeft om zijn eigen verhaal te kunnen doen publiceren. Gemakkelijk is het niet altijd geweest, maar van de andere kant werd het ook steeds interessanter, juist ook omdat hij mensen uit die oorlogsjaren of nazaten ervan kon ontmoeten, waardoor bekend werd dat ook anderen dagboeken hadden bijgehouden. Veel feiten werden daardoor minstens bevestigd en soms aangevuld. We kunnen gerust stellen dat het een bijzonder boek is en ook al ken je niemand uit die tijd, bij menigeen zal er toch een snaar van herkenning of aandoening van die barre tijd geraakt worden.”*

De gemêleerdheid van het gezelschap klonk ook in het woord van welkom: *“Geert en drie zussen met echtgenoten van de familie van Tongeren, medebroeders en huisgenoten van dit fraterhuis; verder de directeur van de KNR, Patrick Chatelion Counet; Ad van Huygevoort, archivaris van het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven in St.-Agatha; heel bijzondere gasten vind ik persoonlijk personen of familieleden van hen die de oorlogstijd - waar de dagboeken over gaan - daar hebben meegemaakt.*

Het was inderdaad heel bijzonder dat er gasten aanwezig waren die zelf of familieleden van hen die deze periode in de Harskamp hebben meegemaakt. Ik sprak die middag met broer en zus Honing. Dhr. Honing (78) was met zijn vrouw voor deze happening uit Frankrijk gekomen. Hij was drie jaar toen de bevrijding op de Harskamp kwam. Hij herinnert zich nog de aanwezigheid op het terrein van een tank met Canadezen en vertelt: *“Ik zat op die tank, toen er Duitse soldaten kwamen en de tank ontdekten. Er werd toen ook geschoten. Mijn moeder heeft me als driejarige peuter in paniek van de tank gerukt en de hevige angst van mijn moeder voel ik nog altijd”*.

Schrijver Geert presenteerde op een zeer originele wijze zijn boek. Aan de hand van een Power Pointpresentatie vertelde hij over

het boek en als er een bepaald gebeuren of een bepaalde persoon genoemd werd, stopte hij en gaf een betrokken persoon “het eerste exemplaar”. Zo heeft hij 10 eerste exemplaren uitgereikt o.m. aan zijn zus Cinta die hem met raad en daad heeft bijgestaan; Ad van Huygevoort, archivaris van het Archiefcentrum Nederlands Kloosterleven waar de dagboeken nu naar toe gaan; aan Overste Wilfried van der Poll; dhr. Honing en andere oud-bewoners of hun nazaten.

Geert te midden van de ontvangers van “HET EERSTE EXEMPLAAR”

Na de officiële presentatie hebben we nog even de namen van de fraters, die de laatste periode van de Harskamp hebben meegemaakt, laten klinken: frater Directeur (frater Angelus), de fraters Ansfrius, Suitbertus, Apollonius, Koenraad, Marcellinus, Anacletus, Dominicus, Placidus en Gustaaf.

Er was een gezellige na-zit met een hapje en een drankje, prima verzorgd door medewerksters van De Biltse Hoek. Het onderwerp van de boekpresentatie blijkt ook aanleiding te zijn om in het weekend erop bij de koffie eigen oorlogsverhalen te vertellen.

De Bilt, 10 maart 2019
Leo Ruitenber

VOORJAAR

De gangen zijn lang, eindeloos lang en veel belopen. De tred van de lopers heb ik in de jaren zien veranderen. Van ferme stappen, met krachtige landing, naar stappen waarbij elke afzet een zoektocht is naar evenwicht. De een loopt schuifelend, de voeten constant aan de grond, zonder enig zweefmoment; terwijl de ander zich voortbeweegt alsof de tijd hem op de hielen zit en niet ingehaald wil worden door de wijzers van de klok. Maar dit terzijde.

Zodra het voorjaar zich uitrekt, de kou van zich afschudt en zich weer opmaakt voor groei, zie ik iets veranderen op de gangen van de oudbouw. Er is verwachting te lezen op de gezichten van de passanten. Sterker nog, een reikhalzend uitzien naar leven. Heimelijke blikken werpen zich op de binnentuin. De taxus krijgt weer nieuw groen en de hortensia's richten zich weer krachtig op. Je voelt de energie weer stromen, maar de blik van de voorbijgangers reikt verder, hoger. Hoopvol wordt er naar de verte gestaard. Alsof ze wachten op de duif met het eerste olijftakje na de zonvloed, die vertelt dat het water zich terugtrekt en het leven weer wacht.

En dan, toch nog plotseling stokt de vlucht van de eend, landt binnen de muren van St.-Jozef en schikt met haar snavel de vleugels, alsof ze nooit is weg geweest. Feilloos weet ze ieder jaar de binnentuin te vinden. Ze vindt het er fijn. De beslotenheid geeft haar misschien wel een kloostergevoel. Hier wil ze het leven doorgeven. Een man heeft ze hier verder niet bij nodig, geëmancipeerd als ze is. Een warm nest is al waarnaar ze verlangt om haar kroost liefdevol groot te kunnen brengen. Het wordt drukker op de gangen. De neuzen drukken zich tegen de ramen en laten vuile vegen achter. De gang is er een beetje uit. Er wordt samengeschoold, getreuzeld en gedraald; het verwachte leven uitvoerig besproken. De binnentuin is voor even de kraamkamer, waar wordt uitgezien naar pluizig nieuw bestaan.

De kloostergrond blijkt telkens vruchtbaar, een paradox, zo binnen de muren van het celibaat.

Al snel breken de eieren open en drentelen de kuikens achter moeder aan en verkennen de tuin. De drukte op de gangen wordt groter en groter. Door omstanders met bewondering gadeslagen en met grootse gebaren bejubeld om hun veerkracht en ondernemingsdrang.

Ook is er een vrezende. De natuur is niet altijd barmhartig, er loert continu gevaar. De zwaksten worden er al eerste uitgepikt, er geldt daar buiten nou eenmaal de wet van de sterksten.

Elke dag worden er achter de ramen kuikens geteld, minutieus, als gevangenen op het ochtendappel, turend tussen de struiken, misschien heeft zich er wel een verschanst, zodat de telling mank loopt.

Eten is er aan overvloed. Zakken brood verdwijnen in de binnentuin. Het gulzige pluimvee heeft geen rem en verorbert alles. Er wordt gesparteld in het minuscule vijvertje. Het echte werk moet nog even wachten.

Ze groeien snel en bereiken al gauw de pubertijd. Slungels worden het, branieschoppers die moeder steeds minder nodig hebben en zelf hun weg wel vinden.

Dan is het tijd voor loslaten. De zelfstandigheid wacht buiten de gemeenschap, waar ze maar op de lip gezeten worden door de verliefde blikken van de buitenwacht, die maar weinig ruimte voor privacy biedt. De vleugels zijn sterk genoeg en één voor één vertrekken ze, de toekomst tegemoet. Niemand weet hun bestemming, al zal er geloof zijn, opgepikt in het klooster, waar het calvinisme altijd klinkt.

De eenden laten een leegte achter, een oorverdovende stilte. De jeugd wordt nu al gemist. Ze zorgden ervoor dat vitaliteit en hoop het klooster vulden, ruggen zich rechten en rollators achteloos werden achtergelaten. De binnentuin is weer kraamkamer af. Het nest is leeg, pluizige veertjes en het voorjaar achterlatend. De ramen kunnen gelapt worden, er is nog zoveel moois om van te genieten!

Jeroen Kingmans

INHOUD

Van de redactietafel		2
Bestuur Religieus Huis Nederland	Redactie	3
Overweging bij de Constituties	Alfons Kroese	7
De vergeten les	Theobaldus Geraets	11
JHWH	Paul Steverink	13
Er is meer mystiek dan we denken	Ton Oostveen	17
Frater Hilarius 90 jaar	Redactie	23
De pen doorgeven	Henk Bloem	28
Toch heb ik nooit een gevangene bevrijd	Gerard de Wit	31
Zuster Leistra	Britt Veldhuis, 'Mens en Missie'	38
De Wonne, Almelo	Paul Steverink	41
Presentatie boek over de Harskamp	Leo Ruitenberg	47
Voorjaar	Jeroen Kingmans	50
Inhoud		53

INKO

onder redactie van: Johan Brummelhuis, Leo Ruitenberg, Frits Stevens,
Paul Steverink, Wim Versteeg

met medewerking van: Angelico Fennis (omslag)
Hilarius de Booij (illustraties)
Petra de Landmeter (interviews)
Adolf Cawa (correspondent Indonesië)

secretariaat: Johan Brummelhuis
Schorteldoeksesteeg 1, 3732 HS De Bilt
tel.: 030 - 69 76 237
email: j.brummelhuis@fratersvanutrecht.nl